

Õiguskantsler

Marika Priske
kantsler
Sotsiaalministeerium
info@sm.ee

Teie 02.12.2014 nr 1.4-5/5233

Meie 15.12.2014 nr 18-2/141448/1405151

**Arvamus eelnõule
ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni Eesti aruanne**

Lugupeetud Marika Priske

Tänan Teid, et saatsite mulle ülevaatamiseks ja täiendamiseks ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni Eesti esimese perioodilise aruande eelnõu.

Arvestades ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni Eesti esimese perioodilise aruande eelnõuga (edaspidi *aruande eelnõu*) tutvumiseks jäetud lühikest aega, tutvusin sellega vaid põgusalt. Loetu pinnalt tundub mulle, et aruande eelnõu on kehtivat õigust ja selle arenguid valikuliselt kirjeldav ning teiste riikide aruannetele antud hinnangutega pole aruande eelnõu koostamisel piisavalt arvestatud. Näiteks puudub aruande eelnõus viide Riigikogu menetluses olevale raseduse katkestamise ja steriliseerimise seaduse muutmise seaduse [eelnõule nr 731 SE](#), mis puudutab piiratud teovõimega inimeste õigust otsustada raseduse katkestamise üle. Positiivne on aruande eelnõu juures aga see, et aruande eelnõus on käsitletud ka probleeme, millega Eestis puuetega inimesed silmitsi seisavad, sh on välja toodud, et praktikas pole sotsiaalteenused puuetega inimestele piisavalt kättesaadavad.

Mis puutub õiguskantsleri tegevusse, siis võiks minu hinnangul aruandes välja tuua, millistele seisukohtadele on õiguskantsler puuetega inimeste õiguste küsimuses asunud.¹

Kuna leidsin aruande eelnõus ka mõningaid ebatäpsusi, mis puudutavad õiguskantsleri nn lasteombudsmani rolli täitmist, juhin järgnevalt neile tähelepanu. Loodan, et peate kõnealuse aruande esitamisel võimalikuks minu tähelepanekutega arvestada.

Selgitan kõigepealt, et õiguskantsler lasteombudsmanina ei saa tagada, et kõik avalik-õiguslikud asutused, muud asutused ning lapsed ja noori mõjutavate otsuste langetajad austaksid laste õigusi

¹ Vt õiguskantsleri seisukohti, kättesaadavad arvutivõrgus: <http://www.oiguskantsler.ee>, nt [Erastvere Kodu kontrollkäigu kokkuvõtet](#), [Paunküla Hooldekeskuse kontrollkäigu kokkuvõtet](#), [SA PJV Hooldusravi kontrollkäigu kokkuvõtet](#), [ringkirja](#) [ööpäevaringse erihoolde teenuse osutajatele](#), [soovitust notariteenusele juurdepääsetavuse kohta](#), [seisukohta](#) [erivajadustega inimese töövarjuks kandideerimise asjas](#), [soovitust Tallinnale invatransporditeenuse osutamise asjas](#), [soovitust Sotsiaalkindlustusametile erihooldekodus viibiva alaealise turvalisuse küsimuses](#), [soovitust Erastvere Kodu alaealise turvalisuse tagamise küsimuses](#), [seisukohta Tallinnas viipekeele tõlketeenuse korraldamise asjas](#), [seisukohta kurtidele kohtuvälises süüteomenetluses tõlketeenuse tagamise asjas](#), [seisukohta](#) [erivajadusega lapsele lasteaiakoha tagamise asjas](#) jne.

ning seaksid nende huvid esikohale. Küll aga saab lasteombudsman kontrollida avalik-õiguslikke ülesandeid täitvate asutuste ja isikute tegevust talle laekunud avalduse alusel või omal algatusel. Tagamine on eelkõige täitev- ja seadusandliku võimu kohustus. Õiguskantsler on täitev- ja seadusandliku võimu tegevuse õiguspärasuse järele valvaja ja puudustele tähelepanu juhtija.

Õiguskantsler lasteombudsmanina ei saa ka tagada, et kõik lastega seotud strateegiad oleksid kooskõlas põhiseaduse ja Eesti õigusega. Strateegiate ja muude poliitikadokumentide seaduslikkuse või põhiseaduslikkuse kontrollimise ülesannet õiguskantsleril ei ole. Õiguskantsleril lasteombudsmanina on võimalik strateegiate koostamisel kaasa rääkida ja võimalikele vastuoludele ÜRO lapse õiguste konventsiooni või põhiseadusega viidata, kuid üldjuhul õiguskantsler strateegiate koostamises ei osale.

Seaduste põhiseaduspärasuse eest vastutab eeskätt seadusandja. Seepärast ei saa õiguskantsler tagada, et kõik lastega seotud seadused oleksid kooskõlas seaduste ja põhiseadusega. Õiguskantsler saab omal algatusel (kui probleem on ühiskonnas piisavalt kaalukas) või isiku avalduse alusel alustada menetlust õigusakti seadus- ja põhiseaduspärasuse kontrollimiseks ning vajadusel teha seadusandjale ettepaneku selle põhiseadusega kooskõlla viimiseks.

Väide, et Õiguskantsleri Kantselei (Õiguskantsleri Kantselei laste õiguste osakonna)² töötajad jälgivad regulaarselt lasteaedu, lasteasutusi, koole, erivajadustega laste koole ja käitumisprobleemidega laste koole, samuti tervishoiuteenuste osutajaid ja muid laste hoolekande teenuste osutajaid, sh haiglaid, kinniseid psühhiaatriaosakondi, rehabilitatsioonikeskusi, asenduskodusid, varjupaiku ja alaealiste kinnipidamisasutusi on pisut eksitav. Nimelt on õiguskantsleril vastavalt õiguskantsleri seadusele õigus teha kontrollkäike vanglasse, väeossa, arestimajja, kinnipidamiskeskusesse, varjupaigataotlejate majutuskeskusesse, Politsei- ja Piirivalveameti ametiruumidesse, kus ajutiselt majutatakse varjupaigataotlejaid, psühhiaatriaiglasse, erihooldekodusse, erivajadustega õpilaste kooli, üldhooldekodusse, asenduskodusse, noortekodusse ja muusse järelevalvealusesse asutusse. Õiguskantsler külastab talle antud OPCAT mandaadi alusel kinniseid asutusi vähemalt iga kolme aasta tagant. Õiguskantsler lasteombudsmanina külastab erivajadustega laste koole, asenduskodusid ja turvakodusid ning teeb seda vastavalt tööplaanile ja seatud prioriteetidele. Teisi lasteasutusi külastab lasteombudsman juhul, kui vajadus tuleneb isiku avaldusest või konkreetsest juhtumist, ning tema järelevalve piirdub avalikku ülesannet täitvate asutustega. Kindlasti ei suuda õiguskantsler hoida regulaarselt silma peal kõigis lasteasutustes toimuval ja tagada nende kõigi tegevuse seaduslikkust.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Kärt Muller 693 8418; Kart.Muller@oiguskantsler.ee
Andres Aru 693 8433; Andres.Aru@oiguskantsler.ee

² Lasteombudsmani büroo asemel oleks korrektsem rääkida aruandes läbivalt õiguskantslerist, Õiguskantsleri Kantseleist või Õiguskantsleri Kantselei laste õiguste osakonnast.